

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსადმი კონსტიტუციური წარდგინებით
მიმართვისა და საქმისწარმოების შეჩერების თაობაზე

საქმე #106აპ-14

15 სექტემბერი, 2014 წელი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ
შემდეგი შემადგენლობით:

გიორგი შავლიაშვილი (თავმჯდომარე)
მაია ოშხარელი, პაატა სილაგაძე

ზეპირი მოსმენის გარეშე განიხილა მსჯავრდებულ ი. ჯ-ის საკასაციო საჩივრის განხილვასთან დაკავშირებით საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსათვის კონსტიტუციური წარდგინებით მიმართვისა და საქმისწარმოების შეჩერების საკითხი

აღწერილობითი ნაწილი:

1. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 18 დეკემბრის განაჩენით ი. ჯ-ი ცნობილ იქნა დამნაშავედ საქართველოს სსკ-ის 238¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით და მიესაჯა 1 წლით თავისუფლების აღკვეთა, რომლის ათვლა დაეწყო 2013 წლის 20 სექტემბრიდან.
2. აღნიშნული განაჩენი სააპელაციო წესით გაასაჩივრეს მსჯავრდებულმა ი. ჯ-მა და ითხოვა სასჯელის შემსუბუქება.
3. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2014 წლის 28 თებერვლის განაჩენით თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 18 დეკემბრის განაჩენი დარჩა უცვლელად.

4. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს ზემოაღნიშნული განაჩენი გაასაჩივრა მსჯავრდებულმა ი. ჯ-მა და მოითხოვა სასჯელის შემსუბუქება.

5. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის 2014 წლის 10 სექტემბრის განჩინებით მსჯავრდებულ ი. ჯ-ის საკასაციო საჩივარი დაშვებულ იქნა განსახილველად.

სამოტივაციო ნაწილი:

1. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატა გაეცნო ი. ჯ-ის საკასაციო საჩივარს, საქმის მასალებს და მიაჩნია, რომ წარმოდგენილი საკასაციო საჩივრის განხილვასთან დაკავშირებით კონსტიტუციური წარდგინებით უნდა მიემართოს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს, ხოლო საქმისწარმოება უნდა შეჩერდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

2. საქართველოს კონსტიტუციის მე-40 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, [...] გამამტყუნებელი განაჩენი უნდა ემყარებოდეს მხოლოდ უტყუარ მტკიცებულებებს [...].

3. საქართველოს კონსტიტუციის აღნიშნული დანაწესი იმპერატიული ხასიათისაა და რაიმე გამონაკლისს, ამ გარანტიის შეზღუდვის თვალსაზრისით, არ ითვალისწინებს.

4. აღნიშნული პრინციპი იცავს პირს გამამტყუნებელი განაჩენისგან, თუ ეს უკანასკნელი კანონიერ საფუძვლებს არ ემყარება.

5. იგივე პრინციპი რეგლამენტირებულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-13 მუხლის მე-2 ნაწილში, კერძოდ: [...] გამამტყუნებელი განაჩენი უნდა ეფუძნებოდეს მხოლოდ ერთმანეთთან შეთანხმებულ, აშკარა და დამაჯერებელ მტკიცებულებათა ერთობლიობას, რომელიც გონივრულ ეჭვს მიღმა ადასტურებს პირის ბრალეულობას.

6. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, საკასაციო საჩივარი განიხილება საჩივრისა და მისი შესაგებლის ფარგლებში, რაც თავის მხრივ, იმაზე მიუთითებს, რომ სასამართლო მხარეს ვერ მიაკუთვნებს იმაზე მეტს, ვიდრე იგი საჩივრით ითხოვს, ანუ ვერ გასცდება საჩივრის მოთხოვნას. შესაბამისად, სასამართლო ვალდებულია, საქმე შეისწავლოს და გადაწყვიტოს მხოლოდ იმ ფარგლებში, რაზეც მხარე აპელირებს.

7. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი გასაჩივრების ერთოვანი ვადის ამოწურვის შემდეგ არც საჩივრის მოთხოვნის გაზრდის (თუნდაც უშუალოდ სასამართლო სხდომაზე) შესაძლებლობას ითვალისწინებს, ხოლო მოსამართლის მიერ სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერების *sua sponte* შეფასება დაუშვებელია.

8. საპროცესო კოდექსის აღნიშნული მოთხოვნა იმპერატიული ხასიათისაა და მოსამართლეს ავალდებულებს, მხოლოდ მოთხოვნილი რაკურსით შეაფასოს სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერება და არ უტოვებს შესაძლებლობას, სააპელაციო საჩივრის განხილვისას ყურადღება მიაქციოს ისეთ მნიშვნელოვან დარღვევებს, როგორც შესაძლებელია იყოს საქართველოს კონსტიტუციის მე-40 მუხლის მე-3 პუნქტის ([...] გამამტყუნებელი განაჩენი უნდა ემყარებოდეს მხოლოდ უტყუარ მტკიცებულებებს [...]) უგულებელყოფა, რითაც ცალსახად იზღუდება აღნიშნული ნორმის მოქმედება.

9. საქართველოს კონსტიტუციის აღნიშნული ჩანაწერი განსაზღვრავს არა მხოლოდ მტკიცებულებათა უტყუარობის სტანდარტს, არამედ მის საკმარისობაზეც მიუთითებს, კერძოდ: გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისათვის აუცილებელია არსებობდეს მტკიცებულებები, ანუ მტკიცებულებათა ერობლიობა. იმ შემთხვევაში, როდესაც ასეთი ერთობლიობა არ არსებობს, პირის ბრალის დასადასტურებლად შეუძლებელია მიღებულ იქნეს გამამტყუნებელი განაჩენი, თუმცა განმეორებით უნდა აღინიშნოს, რომ კონსტიტუციით განმტკიცებულ ამ გარანტიას საკასაციო ინსტანციის სასამართლოში სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-4 ნაწილი რეალიზაციის შესაძლებლობას უკარგავს, ვინაიდან საკასაციო პალატა სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოს განაჩენის კანონიერებას აფასებს მხოლოდ საჩივრის ფარგლებში, რაც უდანაშაულო პირის მსჯავრდების რისკს გაუმართლებლად ზრდის.

10. საქართველოს კონსტიტუციის აღნიშნული ნორმა, ცხადია, უკავშირდება საპროცესო-სამართლებრივ საკითხებს - მტკიცებულებათა საკმარისობასა და უტყუარობას. იმ შემთხვევაში, როდესაც პირის ქმედება არ წარმოადგენს დანაშაულს, ე.ი. დანაშაულის არსებობა-არარსებობის საკითხი (ქმედების არასწორი სამართლებრივი შეფასება) დგას დღის წესრიგში, ერთი შეხედვით, იგი მხოლოდ სამართლებრივ შეფასებას უნდა ეხებოდეს და არა - მტკიცებულებათა საკმარისობასა და უტყუარობას, თუმცა ცალსახაა, რომ სწორედ მტკიცებულებებიდან გამომდინარეობს კონკრეტული სამართლებრივი შეფასება და საკმარისი ან/და უტყუარი მტკიცებულებების არარსებობის გამო ვერ დგინდება დანაშაულის შემადგენლობის ესა თუ ის ნიშანი, რაც სასამართლოს პირის ქმედების დანაშაულად დაკვალიფიცირების შესაძლებლობას უკარგავს. ამდენად, იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც სასამართლოს წინაშე დგას მხოლოდ ქმედების არასწორი სამართლებრივი შეფასების საკითხი, კონსტიტუციით გარანტირებული გამამტყუნებელი განაჩენის

გამოტანისათვის საჭირო უტყუარი და საკმარისი მტკიცებულებები სამართლებრივი შეფასების განუყოფელი ნაწილია.

11. ევროპული კონვენციის მე-7 დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი შიდასახელმწიფოებრივ კანონმდებლობას უტოვებს დისკრეციას, განსაზღვროს გასაჩივრების უფლების რეალიზების მოდალობები, გასაჩივრების საფუძვლების ჩათვლით (მე-18 მუხლი). ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, დისკრეციის აღნიშნული ფარგლები ფართოა. მაგალითად, საქართველოს წინააღმდეგ გამოტანილ ბოლოდროინდელ გადაწყვეტილებაში, საქმეზე *ნაცვლიშვილი და ტოგონიძე საქართველოს წინააღმდეგ*¹, სასამართლომ სისხლის სამართლის საქმეებზე გასაჩივრების უფლებასთან დაკავშირებით თავისი ზემოაღნიშნული მიდგომა კიდევ ერთხელ დაადასტურა, როცა დაადგინა, რომ „სახელმწიფოებს აქვთ დისკრეციის ფართო ფარგლები მე-7 დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლთან მიმართებით“ (გადაწყვეტილების 96-ე პუნქტი). აღნიშნული უფლება, როგორც წესი, ირღვევა მაშინ, როდესაც შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს გასაჩივრების შესაძლებლობას იმ შემთხვევაში, როდესაც მე-7 დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტით ნებადართული სამი გამონაკლისიდან თუნდაც ერთ-ერთს არ ემთხვევა².

12. გასათვალისწინებელია, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-4 ნაწილი ერთგვარი გამოვლინებაა შეჯიბრებითობისა და თანასწორობის პრინციპებისა, რომლებზეც მთლიანად აგებულია ზემოაღნიშნული კოდექსი, რაც მოსამართლეს საქმის საკასაციო განხილვის სტადიაზე არბიტრის როლს უტოვებს. თუმცა ზემოაღნიშნულ მუხლთან მიმართებით შეჯიბრებითობის პრინციპის აბსოლუტური მოცულობით რეალიზებამ შესაძლებელია, კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენოს ისეთი ფუნდამენტური გარანტიები, როგორც, მაგალითად, არის *უდანაშაულო პირის მსჯავრდება. ამიტომ შესაძლებელია, ამ მუხლის კონსტიტუციურობა ეჭვქვეშ დადგეს იმ რედაქციით, როგორითაც იგი არსებობს დღეს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში. ამასთან, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ თუნდაც დადგინდეს ამ ნორმიდან გადახვევის საგამონაკლისო კრიტერიუმები, საჭირო იქნება მათი მკაცრად ჩამოყალიბება, რათა დაცულ იქნეს ბალანსი შეჯიბრებითობის პრინციპის რეალიზაციასა და ადამიანის*

¹ ნაცვლიშვილი (Natsvlisvili) და ტოგონიძე (Togonidze) საქართველოს წინააღმდეგ, განაცხადი no. 9043/05, 2014 წლის 29 აპრილის გადაწყვეტილება.

² იხ. ზაიცევის (Zaicevs) ლატვიის წინააღმდეგ, განაცხადი no. 65022/01, 2007 წლის 3 ივლისის გადაწყვეტილება, (53-ე პუნქტი).

(ბრალდებულის) ფუნდამენტური, კონსტიტუციური და საერთაშორისოდ აღიარებული უფლებების დაცვას შორის.

13. საინტერესოა ასევე საერთაშორისო პრაქტიკა საჩივრის განხილვის ფარგლებთან მიმართებით, სადაც გარკვეული სახის გამონაკლისები იკვეთება, კერძოდ:

აშშ-ს სამართლებრივ სისტემაში ცენტრალური ადგილი უკავია შეჯიბრებით პროცესს. შესაბამისად, საგამონაკლისოა მოსამართლის ინიციატივით, მხარეთა არგუმენტაციისა და მოთხოვნის გარეშე, sua sponte ქმედების განხორციელება. აშშ-ს აკადემიურ წყაროებში არაერთგვაროვანი მიდგომა შეინიშნება ამგვარ ქმედებასთან მიმართებით³. რაც შეეხება აშშ-ს სასამართლო პრეცედენტებს, შეჯიბრებითი პროცესის შენარჩუნების პირობებში ამ პრინციპის განხორციელება, ისევ და ისევ ბრალდებულის უფლებრივი მდგომარეობის უზრუნველსაყოფად, შემდეგი კომპრომისული გზით ხერხდება: მთავარია, საკითხის sua sponte წამოჭრისას სასამართლომ მხარეებს საშუალება მისცეს, იდაონ ახლად წამოჭრილ საკითხზე. შესაბამისად, ამერიკული შეჯიბრებითი პროცესი თვალს ხუჭავს საკითხის sua sponte წამოჭრაზე, თუმცა არალეგიტიმურად მიიჩნევს მის sua sponte გადაწყვეტას. ამის ნათელი დასტურია საქმეები *Erie R.R. Co. v. Tompkins* და *Mapp v. Ohio*⁴. ამ საქმეებში გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა იმ საკითხზე, რომელზეც მხარეები საერთოდ არ დაობდნენ. განსხვავებული აზრები *Erie* და *Mapp*-თან დაკავშირებით კითხვის ნიშანს არ სვამდნენ იმის შესახებ, უნდა დაეყენებინა თუ არა სასამართლოს პრეცედენტის შეცვლის საკითხი sua sponte, არამედ დაობდნენ იმაზე, რომ სასამართლოს არ უნდა გადაეწყვიტა საკითხი მხარეთა მიერ წინასწარ შესაბამისი ჩანაწერის ან არგუმენტების წარდგენის გარეშე⁵. გარდა ამისა, საქმეში *Snider v. Melindez* სასამართლომ აღნიშნა, რომ „რაიონული სასამართლოს პრობლემა მდგომარეობდა არა იმაში, რომ მან საკუთარი ინიციატივით იმოქმედა, არამედ იმაში, რომ ეს მოხდა ბრალდებულისათვის შეტყობინების გარეშე, რის გამოც მას არ მიეცა შესაძლებლობა, გამოეხატა თავისი აზრი“⁶. ამ საკითხზე არსებობს აშშ-ს უზენაესი სასამართლოს მოსაზრებაც, რომელმაც საქმეზე *United States National Bank of Oregon v. Independent Insurance Agents of America, Inc.* აღნიშნა, რომ რადგან სააპელაციო სასამართლომ, სასარჩელო

³ THOMAS B. MARVELL, APPELLATE COURTS AND LAWYERS: INFORMATION GATHERING IN THE ADVERSARY SYSTEM 122 (1978), Eric D. Miller, Comment, *Should Courts Consider 18 U.S.C. § 3501 Sua Sponte?*, 65 U. CHI. L. REV. 1029, 1049 (1998).

⁴ *Erie Railroad Co. v. Tompkins*, 304 U.S. 64 (1938); *Mapp v. Ohio*, [367 U.S. 643](#) (1961).

⁵ *Mapp v. Ohio*, [367 U.S. 643](#) (1961).

⁶ *Snider v. Melindez*, 199 F.3d 108, 113 (2d Cir. 1999).

მოთხოვნის მიღმა მსჯელობის მიუხედავად_გადაწყვეტილების მიღებამდე, მხარეებს შესაძლებლობა მისცა დაყენებულ საკითხზე თავიანთი პოზიცია წარედგინათ, ადგილი არ ჰქონია დისკრეციის ბოროტად გამოყენებას.⁷

ამ მხრივ საინტერესოა კანზასის შტატის ფედერალური სასამართლოების მიერ ჩამოყალიბებული წესიც, რომლის მიხედვითაც, სააპელაციო სასამართლოებმა შესაძლოა განიხილონ საკითხი, რომელიც მხარეებს არ ჰქონდათ წარდგენილი, როდესაც: 1) ახლად დადგენილი მოთხოვნა მოიცავს მხოლოდ სამართლის საკითხს, რომელიც გამომდინარეობს დამტკიცებული ან აღიარებული ფაქტებიდან და საბოლოოდ გადაწყვეტია საქმისათვის; 2) მოთხოვნის განხილვა აუცილებელია მართლმსაჯულების აღსრულებისა და ფუნდამენტური უფლებების დაცვისათვის; და 3) რაიონული სასამართლო მართალია არასწორი მიზეზის საფუძველზე („right for the wrong reason“).⁸ ეს მიდგომა გამოყენებულ იქნა საქმეში *State v. Minor* (1966), რომელიც ეხებოდა პირველი ხარისხის მკვლელობას. აპელაციაზე მომჩივანმა წარმოაჩინა მთელი რიგი დარღვევები, რომლებიც დაუშვა პირველი ინსტანციის სასამართლომ, მაგრამ არ გაუსაჩივრებია ის, იყო თუ არა სასამართლოს მიერ გამოყენებული მტკიცებულებები საკმარისი, რათა მას მსჯავრი დასდებოდა პირველი ხარისხის მკვლელობისთვის. ამის მიუხედავად, უზენაესმა სასამართლომ წამოჭრა ახალი საკითხი და საკუთარი ინიციატივით შეცვალა გადაწყვეტილება. თავის მოსაზრებაში მოსამართლე შროდერმა აღნიშნა, რომ მსჯავრდება არასრული ინფორმაციის საფუძველზე არღვევდა ჯეროვან სამართლებრივ პროცესს აშშ-ს კონსტიტუციის მე-14 ცვლილების თანახმად. შესაბამისად, კონსტიტუციური პრინციპი დადგა საპროცესო ჩარჩოებზე მაღლა.

მსგავსი მიდგომა ასევე შეინიშნება *გერმანიის ფედერაციაში* შეჯიბრებითი პროცესის რეალიზებისას. გერმანიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 327-ე მუხლი, ქართულის მსგავსად, სააპელაციო ეტაპს სასარჩელო მოთხოვნით ზღუდავს, თუმცა, როდესაც საჭირო ხდება ამ პრინციპის შეზღუდვით უფრო მაღლა მდგომი კონსტიტუციური პრინციპის დაცვა, ამ მუხლის დანაწესი შედარებით მოქნილი ხდება:

“ნაწილობრივი გასაჩივრების დროს პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუსაჩივრებელი ნაწილი აპელაციამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში

⁷ U.S. Nat'l Bank of Or. v. Indep. Ins. Agents of Am., Inc., 508 U.S. 448 (1993)

⁸ [კანზასის სააპელაციო პრაქტიკის სახელმძღვანელო, მე-5 გამოცემა, სექცია 8.4. გვ.8-2, საქმის *State v. Gomez* ციტირება, 290 Kan. 858, 862, 235, P.2d 1203 (2010). საქმე *State v. Minor* (1966)

შეიძლება შეავსოს ან განიხილოს/გამოასწოროს, თუ ადგილი აქვს აშკარა შეცდომას და არა შემდგომ ობიექტურ ცვლილებას.”⁹

შესაბამისად, გერმანული სისტემა უშვებს საგამონაკლისო სახით მოსამართლის გააქტიურებას სააპელაციო ეტაპზეც, მაგრამ ერთი გამონაკლისით-ბრალდებულის მდგომარეობის დამძიმების გარეშე.

ზემოთ განხილული მაგალითებიდან ცხადი გახდა, რომ *აშშ*-სა და *გერმანიის* ერთი შეხედვით „დახურული“ შეჯიბრებითი პროცესი რიგ გამონაკლისებს ითვალისწინებს, რომლებიც პრაქტიკით მოწესრიგდა. ამასვე მიუთითებს შეჯიბრებითობაზე დაფუძნებული სხვა ქვეყნების კანონმდებლობაც, კერძოდ: ევროპის საბჭოს წევრ სახელმწიფოებში ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მიერ ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების გადასინჯვა სხვადასხვანაირად წესრიგდება. ზოგ ქვეყანაში გადასინჯვა შემოიფარგლება სამართლებრივი საკითხების შემოწმებით, ზოგ ქვეყანაში კი შესაძლებელია, გასაჩივრდეს და, შესაბამისად, გადასინჯოს როგორც სამართლებრივი, ისე ფაქტობრივი გარემოებები. უფრო კონკრეტულად, *ლატვიის* სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი (თავი 54, სექცია 584 –საკასაციო სასამართლოში - „1. სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერების განხილვა უნდა განხორციელდეს საკასაციო საჩივარში მითითებული მოთხოვნების ოდენობით და მათ ფარგლებში; 2. საკასაციო სასამართლოს უნდა მიეცეს ნებართვა, გასცდეს საკასაციო საჩივარში მითითებული მოთხოვნების ფარგლებს იმ შემთხვევებში, როდესაც სასამართლო დაადგენს ამ კანონის 574-ე (სისხლის სამართლის დარღვევა) და 575-ე (სისხლის საპროცესო სამართლის არსებითი დარღვევა) სექციების დარღვევას და ამგვარი დარღვევები არ იქნა მითითებული საჩივარში“), *პოლონეთის* (მუხლი 536 - „საკასაციო სასამართლომ უნდა განიხილოს საკასაციო საჩივარი საჩივრისა და წაყენებული ბრალდებების ფარგლებში და უნდა განიხილოს საკასაციო საჩივარი ამ ფარგლებს მიღმა მხოლოდ იმ შემთხვევებში, რომლებიც აღწერილია 435-ე, 439-ე და 455-ე მუხლებში. (435-ე და 439-ე მუხლები ეხება საპროცესო დარღვევებს, ხოლო 455-ე მუხლი - საკასაციო სასამართლოს უფლებამოსილებას, იმსჯელოს არასწორი სამართლებრივი კვალიფიკაციის თაობაზე, მიუხედავად საჩივრის შინაარსისა, გარდა საუარესოდ შებრუნებისა)) და *დიდი ბრიტანეთის* (სააპელაციო გასაჩივრების აქტი, მუხლი 2 - „თუ სამეფო სასამართლომ (ქვემდგომი ინსტანცია) ერთ პროცესზე ბრალდებულს მიუსაჯა ორი ან მეტი სასჯელი, სააპელაციო საჩივრის უფლება და სააპელაციო საჩივარი ერთი სასჯელის წინააღმდეგ, ავტომატურად მოიცავს სააპელაციო საჩივრის უფლებასა

⁹ Lutz Meyer-Goßner Strafprozessordnung, Mit GVG und Nebengesetzen 46.Auflage, Verlag C.H.Beck, 2003

და სააპელაციო საჩივარს სხვა სასჯელებზე“. მართლმსაჯულების ადმინისტრირების აქტი (1960), მუხლი 1, სუბსექცია 4 - „უზენაეს სასამართლოს შეუძლია, განახორციელოს ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს ნებისმიერი უფლებამოსილება“, შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლოს ზემოთ მოყვანილი უფლებამოსილება ვრცელდება უზენაეს სასამართლოზეც) სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა.

გარდა ამისა, საინტერესოა შეჯიბრებითი სისხლის სამართლის პროცესის დებულებები *კანადაში, კერძოდ, მტკიცებულებათა აქტის 37.3* მუხლის შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლოს უფლება აქვს, მიიღოს ნებისმიერი ტიპის გადაწყვეტილება ბრალდებულის უფლებათა დაცვისა და სამართლიანი სასამართლოს უზრუნველყოფის მიზნით. ეს რეგულაცია ვრცელდება კანადის უზენაეს სასამართლოზეც¹⁰.

შესაბამისად, რთულია მოიძებნოს ისეთი სამართლებრივი სისტემა, სადაც მკაცრად გამიჯნული შეჯიბრებითობის პირობებში, ასევე მკაცრად ხდება სააპელაციო ან საკასაციო სტადიაზე მოსამართლის, როგორც არბიტრის, როლის შენარჩუნება. ყველა ზემოთ ჩამოთვლილ სახელმწიფოს ახასიათებს გამოჩაკლისი -სისხლის სამართლის პროცესის ფუნდამენტური პრინციპების დაცვის თვალსაზრისით.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო per se კონვენციის დარღვევად არ მიიჩნევს საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი ჩარჩოებიდან გამოსვლას. თუმცა, ბრალის გადაკვალიფიცირებისა თუ სასჯელის შეცვლის შემთხვევაში აუცილებელ წინაპირობად ადგენს მხარეთა ჩართულობას. საქმეში **დალოსი უნგრეთის წინააღმდეგ**, რომელიც შეეხებოდა სწორედ ბრალის გადაკვალიფიცირებას სააპელაციო სასამართლოს მიერ, სტრასბურგის სასამართლომ გადაამწყვეტი როლი მიანიჭა უზენაეს სასამართლოში შემდგომ გაგრძელებულ სამართალწარმოებას. ევროპულმა სასამართლომ არ დაადგინა კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევა, მიიჩნია რა, რომ უნგრეთის უზენაესმა სასამართლომ მხარეებს მისცა პოზიციების სრულყოფილად წარმოდგენის საშუალება, მათ შორის ზეპირი მოსმენის გამართვით.¹¹ იგივე პოზიცია დააფიქსირა სასამართლომ *საქმეში სიპავიჩიუსი ლიტვის წინააღმდეგ*, როცა აღნიშნა, რომ მიუხედავად ლიტვის საპროცესო კანონმდებლობით დაწესებული შეზღუდვებისა, სასამართლოს ინიციატივით განხორციელებული გადაკვალიფიცირება ჩაჯდებოდა კონვენციის ფარგლებში, თუ უზრუნველყოფილი იქნებოდა მხარეთა პოზიციების სათანადო წარდგენა.¹²

¹⁰ Canada Evidence Act - R.S.C., 1985, c. C-5

¹¹ *Dallos v. Hungary (Application no. 29082/95, § 47-53, ECHR 2001-II)*, პარ. 47-53

¹² იქვე, 27-34

შესაბამისად, ადამიანის უფლებათა ვეროპული სასამართლო მიიჩნევს, რომ სასამართლო პროცესის სამართლიანობა უნდა შეფასდეს მთლიანი საქმის წარმოების კონტექსტში, სამართლიანი სასამართლოს ზოგადი, ძირეული პრინციპების დაცვიდან გამომდინარე.¹³

14. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ზემომითითებული ჩანაწერი იმდენად მკაცრ ჩარჩოებს აწესებს, რომ მისგან გადახვევა წარმოუდგენელია. რაც მთავარია, აღნიშნული შეზღუდვა პროცედურული ხასიათისაა, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ მოსამართლე კონკრეტულ საქმეში აღმოაჩენს, რომ ბრალდებულის მიერ განხორციელებული ქმედება არ წარმოადგენს დანაშაულს და მიიღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას, დაისმება კითხვა: რამ უბიძგა მას ამისაკენ, მოსამართლეს ხომ ამ კუთხით განაჩენის გადასინჯვის უფლებამოსილება არ ჰქონია?!

15. სწორედ ამიტომ საკასაციო პალატა სააპელაციო სასამართლოს მიერ მიღებული გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მატერიალური მხარის შეფასებამდე ვალდებულია, იხელმძღვანელოს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-4 ნაწილით, რა დროსაც დღის წესრიგში დგება სწორედ ამ ნორმის საქართველოს კონსტიტუციასთან შესაბამისობის საკითხი.

16. ამ შეზღუდვის კონსტიტუციურობის საკითხი მოცემულ საქმეში მძაფრად არის გამოხატული, ვინაიდან იმ კატეგორიის დანაშაულებზე, რომელშიც ი. ჯ-ის მიმართ გამოტანილ იქნა გამამტყუნებელი განაჩენი, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატამ 2014 წლის 13 ივნისს (ანუ მას შემდეგ, რაც სააპელაციო სასამართლოს უკვე გამოტანილი ჰქონდა გამამტყუნებელი განაჩენი) მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა, საქართველოს სსკ-ის 238¹-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის სუბიექტთან მიმართებით¹⁴.

¹³ *Sipavičius v. Lithuania (Application no. 49093/99, § 30, 21 February 2002)*, პარ. 27-28.

¹⁴ საქმე №103აპ-14, 13 ივნისი, 2014 წელი. აღნიშნულ საქმეში საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ნ. კ-ს ქმედებაში არ იყო საქართველოს სსკ-ის 238¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნები, კერძოდ: საქმის მასალების მიხედვით, მსჯავრდებულმა საქართველოს სსკ-ის 238¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაული ჩაიდინა 2013 წლის 31 ივლისს, რა დროსაც ამ დანაშაულის პირველი ნაწილის შემადგენლობისათვის საკმარისი იყო ნასამართლევი პირის მიერ ცივი იარაღის ტარება, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის შემადგენლობას იძლეოდა პირის წარსულში მძიმე ან განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულისათვის ნასამართლობა. 2013 წლის 11 დეკემბრის კანონით, რომელიც ძალაში შევიდა 2014 წლის 8 იანვარს, შეიცვალა საქართველოს სსკ-ის 238¹-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დისპოზიციის ნაწილი იმ მიმართებით, რომ ამ დანაშაულის შემადგენლობას იძლევა მხოლოდ განმეორებით ადმინისტრაციულსახდელდადებული პირის მიერ ცივი იარაღის ტარება, რა დროსაც მნიშვნელობა არა აქვს არც წარსულში ნასამართლობას და არც ასაკს. რაც შეეხება

17. „საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-19 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად: „თუ საერთო სასამართლოში კონკრეტული საქმის განხილვისას სასამართლო დაასკვნის, რომ არსებობს საკმარისი საფუძველი, რათა ის კანონი ან სხვა ნორმატიული აქტი, რომელიც უნდა გამოიყენოს სასამართლომ ამ საქმის გადაწყვეტისას, მთლიანად ან ნაწილობრივ მიჩნეულ იქნეს კონსტიტუციის შეუსაბამოდ, იგი შეაჩერებს საქმის განხილვას და მიმართავს საკონსტიტუციო სასამართლოს. საქმის განხილვა განახლდება საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ამ საკითხის გადაწყვეტის შემდეგ“. ასევე, „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-7 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, თუ საერთო სასამართლოში კონკრეტული საქმის განხილვისას სასამართლო დაასკვნის, რომ არსებობს საკმარისი საფუძველი, რათა ესა თუ ის კანონი ან სხვა ნორმატიული აქტი, რომელიც უნდა გამოიყენოს სასამართლომ ამ საქმის გადაწყვეტისას, შეიძლება მთლიანად ან ნაწილობრივ მიჩნეულ იქნეს საქართველოს კონსტიტუციის შეუსაბამოდ, იგი შეაჩერებს საქმის განხილვას და მიმართავს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს. საქმის განხილვა განახლდება საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ ამ საკითხის გადაწყვეტის შემდეგ“. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის (2009 წლის 9 ოქტომბრის კანონი) 167-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სისხლისსამართლებრივი დევნა ან/და სასამართლო განხილვა არ უნდა დაიწყოს ან უნდა შეჩერდეს, თუ კანონის კონსტიტუციურობის თაობაზე სასამართლომ მიმართა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს – მიმართვის დღიდან საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებამდე.

18. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, არსებობს აშკარად გამოხატული ნიშნები, რომ საქართველოს 2009 წლის 9 ოქტომბრის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-4 ნაწილის ის ნორმატიული შინაარსი,

ამ დისპოზიციის მე-2 ნაწილს - „ნარკოტიკების მოხმარებისათვის ადმინისტრაციულსახდელდადებული პირის მიერ ცივი იარაღის ტარება“, იგი დარჩა უცვლელად, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის შემადგენლობა მოგვცა პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედების ჩადენამ არაერთგზის ან განზრახ მძიმე ან განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულის ჩადენისათვის სასამართლოვი პირის მიერ.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ „ვინაიდან ახალი კანონის თანახმად, მსჯავრდებული ნ. პ. არ არის განმეორებით ადმინისტრაციულსახდელდადებული პირი ცივი იარაღის ტარებისათვის, ესე იგი მის ქმედებაში არ არის სსკ-ის 238¹-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნები, შესაბამისად, წარსულში მისი სასამართლობა მძიმე დანაშაულისათვის ვერ მოგვცემს საქართველოს სსკ-ის 238¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებს, რის გამოც მსჯავრდებული გამართლდა“.

რომელიც უგულებელყოფს სასამართლოს შესაძლებლობას, გასცდეს საკასაციო საჩივრის ფარგლებს იმ შემთხვევაში, როდესაც შესაძლოა სახეზე იყოს უდანაშაულო პირის მსჯავრდება, შეიძლება, მიჩნეულ იქნეს საქართველოს კონსტიტუციის მე-40 მუხლის მესამე პუნქტის ([...] გამამტყუნებელი განაჩენი უნდა ემყარებოდეს მხოლოდ უტყუარ მტკიცებულებებს. [...]) შეუსაბამოდ, რის გამოც კონსტიტუციური წარდგინებით უნდა მიემართოს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს, ხოლო ამ უკანასკნელის მიერ გადაწყვეტილების მიღებამდე უნდა შეჩერდეს საქმისწარმოება.

19. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-4 ნაწილის მსგავსი ნორმა საკასაციო ინსტანციის სასამართლოსთვისაც არსებობს (მუხლი 297, ქვეპუნქტი „ზ“).

სარეზოლუციო ნაწილი:

“საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-19 მუხლის მე-2 პუნქტის, „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-7 მუხლის მე-3 პუნქტის, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის (2009 წლის 9 ოქტომბრის კანონი) 167-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, საკასაციო პალატამ

და ა დ გ ი ნ ა :

1. მიემართოს კონსტიტუციური წარდგინებით საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საქართველოს 2009 წლის 9 ოქტომბრის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 306-ე მუხლის მე-4 ნაწილის საქართველოს კონსტიტუციის მე-40 მუხლის მე-3 პუნქტთან შესაბამისობის დადგენის თაობაზე იმ ნორმატიული შინაარსით, რომელიც უგულებელყოფს სასამართლოს შესაძლებლობას, გასცდეს საკასაციო საჩივრის ფარგლებს იმ შემთხვევაში, როდესაც შესაძლოა სახეზე იყოს უდანაშაულო პირის მსჯავრდება.

2. შეჩერდეს მსჯავრდებულ ი. ჯ-ის საკასაციო საჩივრის განხილვასთან დაკავშირებული საქმისწარმოება საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ აღნიშნული საკითხის გადაწყვეტამდე.

3. განჩინების შესახებ ეცნობოთ მხარეებს.

4. განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

გიორგი შავლიაშვილი

მოსამართლეები:

მაია ოშხარელი

პაატა სილაგაძე